5

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

QVIBVSDAM ASYLIS IGNORANTIÆ MEDICORVM

QVAM

DIVINI NVMINIS PRÆSIDIO
GRATIOSI ORDINIS ASCLEPIADEI
IN ACADEMIA ALTORFINA
DECRETO

PRO LICENTIA

HONORES IN MEDICINA SVMMOS
ET PRIVILEGIA DOCTORVM
RITE IMPETRANDI

PVBLICÆ DISQVISITIONI

SVBIICIET

AD D. XXVIII. IVN. A. R. S. cIↄIↄccXVIII.

JO. MATTHÆVS LVRTZ,
HERBIPOLENSIS FRANCVS.

ALTDORFII NORIC.
LITERIS MAGNI DANIELIS MEYERI.

DE

QUIBUSDAM

ASYLIS IGNORANTIÆ MEDICORUM.

§. I.

QUod ſuo quidem tempore conqueſtus eſt *Gulielmus Gratarolus* in Opuſc. var. Argentorati anno M D LXIII. editis p. 46. *fere neminem non ſcire videri velle, etiam quæ neſciat*, idem aliis etiam ſuperioribus ſeculis in hunc usque diem, & adeo nunquam non uſu fuiſſe arbitror, cumprimis in *Arte Medica*. Poſteaquam enim hæc ſublimius excoli, ejusque doctrina per modum ſcientiæ tractari cœpit, commune veluti hoc enatum eſt præjudicium, *quod nihil ad iſtam artem pertinens debeat aut queat proponi, cujus ratio & cauſa reddi & demonſtrari nequeat.* Hinc illud venerabile *Medicorum dogmaticorum & rationalium* nomen, qui empiricorum ruditatem, et in deſignandis morborum aliarumque ad Medicinam ſpectan-

 tium

tium rerum cauſis ignorantiam alto ſupercilio deſpiciebant.

§. II.

Verum enim vero inter ipſos, qui *Dogmaticam Medicinam* antiquitus profeſſi ſunt, non omnino defuere viri cordati, qui ſuæ ſcientiæ & experientiæ defectum libere confiterentur. Ita ſane medicorum princeps *Hippocrates* primo ſtatim aphoriſmo ſuo, dum *artem longam, occaſionem celerem, experimentum periculoſum, judicium difficile* pronunciat, haud obſcure videtur ſignificaſſe, *quantum abſit a perfectione medicina*, et quam multa poſſint fugere hominem, qui eam exercet. Quin & idem ſapientiſſimus Senex *in Epiſt. ad Democrit.* candide fatetur, *ſe, licet jam admodum ſenem, nondum ad medicinæ finem perveniſſe, ut neque ipſius inventor Æſculapius, qui in multis a ſemetipſo diſſenſerit.*

§. III.

Similem modeſtiam in *C. Celſo*, qui jure meritoque *Latinus* dicitur *Hippocrates*, ſuſpicere decet. Is etenim, cum argumenta præcipua inter ſe concertantium Empiricorum & Dogmaticorum, ſcite propoſuiſſet, ſuam tandem in medium proferens epicriſin *in præfat. Lib. I.* inter alia ſic ſtatuit: *Quæ demum cauſæ, vel ſecundam valetudinem præſtent, vel morbos excitent, quomodo ſpiritus aut cibus deferatur, vel digeratur, ne ſapientiae quidem profeſſores, ſcientia comprehendunt, ſed conjectura proſequuntur*, et paulo poſt idem ait: *eſt*

enim

enim hæc ars conjecturalis, neque reſpondet ei plerumque non ſolum conjectura, ſed etiam experientia. Paulo durius hæc dicta videri poſſunt, neque ego penitus adſtipulari velim *Celſo*, quaſi vix ullarum, quæ Medicinæ ſubjectæ ſunt, rerum certa & evidens ætiologia exiſtat, hoc præſertim noviſſimo ævo noſtro, quo ſane multa in variis doctrinæ medicæ partibus longe magis perſpicue quam olim tradita & demonſtrata habentur.

§. IV.

Cæterum negari neutiquam poteſt, *quod in explicandis tam phyſiologicis quam pathologicis phænomenis, & quondam conficta fuerint, & hodieque prætexantur rationes & cauſæ, veritati minus conſentaneæ, & quarum demonſtratio nulla eſt.* Talium aſſertiones non video quomodo quis aptius poſſet appellare, quam *Aſyla ignorantiæ?* Huc profecto referendæ ſunt tot ac tam libere a veteribus medicis ſcriptoribus accuſatæ *qualitates occultæ, & obſcuriora rerum obſcurarum vocabula,* quorum inventores, dum aliquid dixiſſe voluerunt, re vera dixerunt nihil. Sed jam pridem hujusmodi nugatores perſtrinxit *Galenus Lib. III de præſag. ex pulſ. cap. V. Qui nihil* (inquit) *ſciunt, ad alterum de duobus confugiunt, vel ad nomina ignota, vel ad qualitates occultas.*

§. V.

Illuſtre exemplum hujusmodi *obſcuræ & abſurdæ appellationis, ignoto morbo impoſitæ,* pridem exhibuit *Hip-*

pocrates ſingulari tractatu *de morbo ſacro. Homines* (ait) *naturam & cauſam ejus divinam eſſe putaverunt, præ imperitia & admiratione, propterea, quod aliis morbis nulla re ſimilis ſit, & propter inopiam quidem, quod non cognoſcunt, divinitas ipſi conſervatur. --- Cæterum, qui primi hunc morbum ſacrum eſſe pronunciaverunt, tales homines mihi eſſe videntur, quales etiam nunc ſunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui ſe vehementer pios eſſe ſimulant, & amplius quid ſcire. Hi itaque conſilii ac mentis inopia obvelantes ac praetexentes divinitatem, cum nihil haberent, quod exhibitum prodeſſet, ut ne manifeſta fieret ipſorum ignorantia, ſacram hanc affectionem pronunciarunt.* Hæc aliaque plura ſapienter non minus quam graviter contra iſtud *ignorantiæ aſylum* effatus eſt medicorum coryphæus.

§. VI.

Utinam vero ab illo tempore abſtinuiſſent arti medicæ operati a ſimilibus *ignorantiæ* vanis *refugiis* temerè effingendis! ſed, proh dolor! contrarium deprehenditur, & ſubinde ad *cauſas ſupernaturales* relati ſunt *affectus ignoti*, aliquibus etiam portentoſa tributa nomina. Quid enim *ignis ſacer & S. Antonii, Chorea S. Viti* &c. aliud produnt, quàm veræ iſtorum morborum *cauſæ ignorantiam*, hujusque *aſyla*, tametſi incongruorum talium vocabulorum inventio non tam medicis quam ſuperſtitioſæ plebi fortaſſe imputanda ſit. Quemadmodum ipſe recordor, quod circa patriam meam *dolor colicus*, St. Veits-Wurm / *hectica febris*, die Schwefſel-Kertzen / *Apoplexia*, die Hand GOttes popularibus abſurdis

abſurdis phraſibus definiantur; ne plura commemorem ejusmodi horrenda nomina, quæ inventorum ex vulgo craſſam ignorantiam arguunt. Hoc interim perſuaſum habeo, quod frequens illa *cauſarum ſupernaturalium in morbis accuſatio*, harumque ad incantationem, faſcinum ipſumque diabolum nimis prompta reductio, et floccifaciendæ medicinæ et ſuperſtitioni haud levem raramque dederint occaſionem.

§. VII.

Multo autem plura & evidentiora extant *Medicorum ignorantiæ aſyla*, quorum quædam velut in ſummâ recenſuit *Georg. Francus in diſſert. de medico monſtroſo* Heidelbergæ anno 1677. habita pag. 32. *Cum ſæpius* (ait) *de morbi ſtatu & cauſa diſſeratur oportet, a multis certum conſtituitur Aſylum, ad quod refugiunt, cum in anguſtias de natura morbi explicanda redacti fuerint; Uſitatiora magisque nota hactenus fuere & adhuc ſunt, Paſſio hypochondriaca, obſtructio venarum meſeraicarum, Stomachus vapores crudiores verſus pectus ac caput excludens, catarrhus in humeris, lumbis, femore ac pedibus, ſcorbutus item acidus et Salinus; hæc et alia refugia inſerviunt monſtroſorum medicorum ſcientiæ, tutiori in vado locandæ. Hos & alios* (inquit ille porro) *affectus ludibrio neutiquam habeo, multo minus pro non-entibus temere proclamo, agnoſco & ipſos ipſemet; hoc ſaltem innuo, quod unus ex hisce non omnium quorumcunque obviorum morborum eſſentiam & cauſas explicet, & quod monſtroſus ſit ille medicus, qui cum ſemel ſcorbuticus factus fuerit, quodcunque morbidum obvium pro ſcorbuto*

agno-

agnoſcat, tractet & curet: ſicque **hypochondriacus**, *ca-tarrhoſus eadem chorda oberrent, &c.*

§. VIII.

Atque ita eſt omnino, ſæpiusque luditur hæc fabula, mutatis perſonis. Quantum enim ſeorſim attinet ad **ſcorbutum** & **obſtructiones**, quæ compluribus, interdum plane alienis affectibus, tanquam vera nomina temere affinguntur, & in *aſylum ignorantiæ* convertuntur, idem de Germanicis quoque medicis, (utinam paucis!) aſſerere licebit, quod de Belgis ſuis libere teſtatus eſt *Gerardus Goris de medicina contempta pag. 97. Medicorum* **ſcorbuticorum** & **obſtructorum** *haud exiguus eſt numerus. Hi probe edidicerunt, quod* **ſcorbutus** *ſub omnium morborum larva corpora noſtra aggredi ſoleat, quodque* **ſcorbutici ſcorbuticos** *generare conſueſcant: Hinc omnes, ſaltem morbis chronicis ægrotantes, judicant* **ſcorbuticos**, *ſive ipſum ægrum videant, ſive urinas inſpiciant, ut videantur aliquid dixiſſe, craſſamque ſuam ignorantiam tegant, ſemper innocentem culpant* **ſcorbutum**. *In eadem arundine longa equitant omnes illi, qui ſemper ad invicem & apud ægros de* **obſtructionibus** *garriunt, quaſi vero illae generales, nullaeque aliae eſſent praeter has morborum cauſæ. Sed æque hic quam alius frivolus eſt prætextus, neque alios, præter ignorantiam & ignaviam authores agnoſcit.*

§. IX.

Vix melioris notæ refugium præbent **cruditates ventriculi, & vapores** *in caput aſcendentes, aliave ad loca ſeſe diffun-*

diffundentes: quamvis enim tales non raro uſu veniant, nimis tamen frequenter incuſantur in morborum ſæpe nihil de iisdem participantium ratione reddenda: Scite hunc abuſum reprehendit *Bernhardus Swalve*, quando in *querelis & opprobriis ventriculi* pag. 246. ipſum loquentem introducit ventriculum, his verbis: *Tanto cum diſtem a capite intervallo, nihilominus univerſa propemodum ſtrues ægritudinum ex me, ceu fonte uberrimo, arceſſitur. Non ego me immunem, aut ſemper inſontem volo. Vapores etiam ex me per œſophagum in caput aſcendere quandoque haud abnego, nec iniquum vaporum cenſorem Helmontium audiendum cenſeo: per ſolum enim actionis regimen citra fumum, vaporemve caput mihi non auſcultat, interim tamen crebro cauſarum locum obtinere vapores ex me elevatos non ſine injuria mea gravi ſtatuitur. Opportuna doloribus, aliisque affectibus pars eſt caput; ſed impotens ipſum per caſus multos ſuopte ſibi nixu gignit varias cauſas.* Plura in eandem rem non minus graviter ac velut ex inſtituto diſſeruit alius author, qui ſub ficto *Balthaſaris Andreæ Ferrioli* nomine (ut mihi quidem videtur) latere voluit, integro tractatu, *morboſi ventriculi infelix hactenus tentata cura* inſcripto, & idiomate Germanico, Francofurti ad Mœnum anno 1668. edito.

§. X.

Quid porro vulgatius eſt, quam *apoplexiæ* accuſatio, in qualibet fere ſenſuum & motus ceſſatione

aut morte ſubitanea? de quibus accidentibus & eventibus in promptu eſt populare judicium: **Es habe den Patienten der Schlag gerühret:** quodſi vero etiam rhonchus ſive ſtertor aliqualis ſimul fuerit obſervatus, tunc illico dicunt, **es habe ihn ein Steck-Fluß überfallen.** Bardus equidem & ſtolidus cenſeri mereretur, qui talia revera ſæpius contingere inficias iret; quod vero adeo frequentiſſime, ceu vulgo perhibetur, id fiat, minus convenit cum veritate. Nimirum per anatomen practicam aut diſſectionem talium perſonarum, quæ apoplexia aut catarrho ſuffocativo periiſſe credebantur, alia longeq; diverſa morbi & mortis cauſa crebro detecta fuit; cujusmodi exemplorum referta eſt *diſſertatio erudita, de erroribus circa cauſas mortis ſubitæ, habita Wittenbergæ anno 1703. ſub Præſidio Excell. Viri D. Jo. Henr. Heucheri.* Eadem quoque obſcuritas & nimium facilis *apoplexiæ culpatio* ante pluſculos jam annos permovit magni nominis Medicum *Jo. Jac. Wepferum*, ut *obſervationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos ſuſtulit apoplexia, cum exercitatione de ejus loco affecto emitteret* in lucem publicam. Cæterum eundem errorem ac temere quæſitum in *apoplexia aſylum ignorantiæ repentinorum caſuum*, Anglis ſpeciatim medicis & concivibus ſuis acriter exprobravit *Gedeon Harvæus in arte curandi morbos expectatione* pag. 288: *Quicunque* (ait) *aſpectu ſanus vel aliquantillum tantum valetudinarius vel in ſtatu neutro exiſtens ſubita morte obruitur, ab inſigniſſimis noſtris Medicinæ præſcriptoribus apoplexia defunctus dicendus eſt; ergo pro eadem regula vel*

dicen-

dicendi more, omnes fures & latrones patibulo enecati, **apoplectici** *mortui ſunt. Verum enim vero res aliter ſe habet, & judicium iſtorum* **de apoplexia** *errabundum, ab inſtitutionibus medicis, minus ab eis intellectis, falſoque apprehenſis profluit.*

§. XI.

Aliud inſuper, & vix ulli ſecundum ***ignorantiæ aſylum*** ſuppeditat ubique jactata, pluribusque morbis imputata *malignitas*, cujus appellatione tam prompta & frequenti aſtute admodum excuſantur *improviſæ morborum exaſperationes*, *& in pejus converſiones*, licet hæ non ab ipſius morbi malitia quadam ſingulari, quam ab *inepta curatione* ſæpius proficſcantur. Haud equidem diffiteor, cum ſagaciſſimo *Georgio Baglivo*, Prax. med. Lib. I. cap. V. §. 9. *dari interdum febres aliosque morbos vere malignos, ab aura & humore venenis analogo, noſtrisque ſenſibus vix perceptibili productos, quales a pravis qualitatibus aëris & influentiis, cibis deleteriæ ſubſtantiæ, animalibus venenatis, & aliis hujusmodi cauſis excitantur; Sed hæc rara avis in terris, nec ita frequens in ſingulis morbis, ut vulgo Medici arbitrantur. Hi enim non examinatis diligenter cauſis morborum antecedentibus, ſymptomatis, & ſtatu pene integro morbi, magnos hac ratione errores in methodo curativa committunt, per quos quidem cum morbus natura ſua lenis, graviter exacerbetur, ſtatim exacerbationis illius cauſam* **malignitati**, *neſcio cui latenti, vel ab ipſis excogitatæ, attribuunt: interea neſcientes, in quibus talis malignitatis natu-*

ra ſita ſit, populari illi opinioni ſolummodo acquieſcunt; ſcilicet humorum **malignitatem** *medicamentis alexipharmacis, & excalefacientibus aggredi ſtatim debere ſe, & per ſudores eliminare. At poſt multos eductos ſudores, non ſolum* **malignitas** *illa, interdum non ſubmovetur, ſed potius per eos, latentes viſcerum inflammationes, quæ talium febrium utplurimum ſunt cauſæ genuinæ, magis magisque augentur, & in graviora mala conjiciunt ægrotantem.* Hucusque doctiſſimi *Baglivi* ſententiam, de *malignitatis* mendaci accuſatione, in medium proferre lubuit, ſaltem ut appareat, quam non inique inter ***aſyla medicorum ignorantiæ*** eandem numeraverim.

§. XII.

Longa nimis evaderet tractatio, ſi cuncta quæ reſtant & mihi cognita ſunt, ejusdem commatis *refugia* percenſere vellem, imprimis ea, quæ *ad explicandas variarum in corpore humano, tam ſecundum quam præter naturam evenientium rerum cauſas* ſtabilita eſſe videntur. Non poſſum tamen, quin mentionem aliquam injiciam ***fermentationis & effervescentiæ.*** Horum vocabulorum uſus ex Chymia præcipue ad œconomiam animalem, *haud parum vitioſo analogismo* traductus eſt ab *Helmontio*, applaudente & amplius adſtruente *Williſio.* His anteſignanis, communi quodam ſequentium Medicorum conſenſu, adjudicata ſunt *ſingulis viſceribus peculiaria fermenta*, quorum virtute non ſolum chylificatio & ſanguificatio, ſed & quorumvis

humo-

humorum elaboratio & ſequeſtratio perficeretur: Et profecto nihil dictu eſt facilius, quam quod *ventriculi fermentum* ab alimentis eliciat chylum, *ſuccus pancreaticus bili occurrens* nova *fermentatione* (vel *efferveſcentia* potius) chylum crudiorem exaltet, quod *cordis fermentum* ſanguificet, *hepatis* bilem progeneret, *renum* urinam, *teſtium* ſemen; & ſic de cæteris. Ita ſane quam commodiſſime extruitur *inſcitiæ*, quomodo illa ſingula peragantur, *egregium aſylum*. At enim vero, ab aliquot jam luſtris cordati viri deſtructionem ejus aggreſſi ſunt, quos inter excellit *Melch. Frid. Geuderus*, qui peculiari *Diatriba de Fermentis variarum corporis animalis partium ſpecificis & particularibus*, eorum exiſtentiam falſo ſupponi, nullamque *veram fermentationem* nedum *efferveſcentiam* in homine fieri, accurate demonſtravit. Hinc etiam *Gratioſa Facultas Medica Lipſienſis* ad Clar. *Raymundi Vieuſſens epiſtolam de Sanguine humano* (in qua *Fermentationis* illius doctrina tanquam certa libere aſſeritur) non dubitavit reſpondere: *Fatemur ingenue, fermenta hinc inde in machina animali, ex analogia quacunque chymica a pleriſque magis ſuppoſita, quam ſolide comprobata, æque ac ipſam ſanguinis fermentationem proprie dictam, apud nos ætate præſenti deferbuiſſe, chylique albedinem a bilis ſulphure in duodeno admixto vix ſolitarie poſſe deduci, cum chylus ſemper, bilioſo etiam fluido præternaturaliter conſtituto, albedinem præ ſe ferat.* &c.

§. XIII.

Eadem eſt ratio *fermentationis* & *efferveſcentiæ*,

quæ *in ſtatu hominis præter naturam* æque frequenter ſubſtituitur in locum obſcurioris cauſæ morbificæ, aut verius *ignorantiæ* præbet *aſylum*. Sat equidem cito abſolveretur hoc modo *ætiologia*, ſi ſat bene comprobari poſſet illarum vera præſentia. Verum hic itidem deficit demonſtratio, & quamvis in aliquibus morbis *ſimile quidpiam fermentationi vel efferveſcentiæ* appareat, hoc tamen alterutro iſtorum vocabulorum minus proprie notatur. Quare non pauci ex modernis & prudentioribus Medicinæ Scriptoribus malunt ab iſtis vocabulis abſtinere, quam dubiis illorum notionibus turbare diſcentium aut legentium animos.

§. XIV.

Eſſet in proclivi plura hujusmodi *aſylorum* exempla producere in conſpectum; qualia ſunt *peregrinus æther*, quem toties, pro variorum affectuum ignota origine declaranda, medici ſecundum *Carteſii* principia philoſophaturi, accuſant; nec minus pro *effugio inſcitiæ* frequentata *Viſcerum antipraxis*: Etenim vix ſine faſtidio vel riſu ſaltem audire licet, quam prompte & quam crebro *culpam* ea ſuſtinere debeat *itritæ vel non ex voto ſuccedentis curationis*; quam ſtatim excuſare norunt callidi artifices, dicendo v. g. Der Patient habe einen kalten Magen / und eine hitzige Leber &c. Hinc fundi calamitas! Fallor, an huc quoque pertinet illa nimis uſitata hodie *errorum naturæ* increpatio, qua novatores quidam ſuos ipſorummet *errores* & imperitiam

peritiam in medicina facienda expedite ſciunt defendere, adeo liberaliter errores vix corrigendos affingendo naturæ, cujus tamen providentiam & ſingularem peritiam in conſervanda ſanitate morbisque avertendis & profligandis, extra illam *aſyli quærendi* neceſſitatem, vix ſatis extollere & prædicare valent.

§. XV.

Sed ego manum atque calamum jam retraho ab *odioſæ hujus materiæ ulteriori diſquiſitione*, quam quidem non alia intentione ſuſcepi, quam ut memetipſum tempeſtive admonerem, haud temere quærenda ſed fugienda eſſe talia *pernicioſa* interdum, aut *inutilia* ſaltem *aſyla*, quæ medico in opprobrium, ægrotantibus vero in damnum vergere queunt. Cæterum ſerio proteſtor, quod nemini injuriam faciendi cauſa, vel ex petulanti conatu alios vituperandi, hæc hactenus conſcripſerim feſtinanter quidem atque breviter, ſaltem veritatis inquirendæ & confirmandæ ſtudio: Cum interim perſuaſum habeam, unumquodq; iſtorum *ignorantiæ aſylorum* mereri, ut *integra Diſſertatione* fuſius examinetur atque convellatur. Exurgent tamen fortaſſe alii doctiores magisque cordati viri, qui ulcus iſtud liberius tangere, ipſique medicinam afferre haud gravabuntur. Mihi in rebus tam magnis & voluiſſe ſat eſt.

S. D. G.

COROL-

COROLLARIA.

propter fugam vacui ſpatii adjecta.

I.

Honeſtius eſt Medico ſuam ignorantiam *profiteri in rebus abſtruſis & latentibus morborum cauſis, quam ſub ſcientiæ prætextu* mendacium *dicere.*

II.

Quamvis in mulierum affectibus ſæpiuscule, vel primario vel ſecundario patiatur uterus, frequenter tamen τὸ hiſtericum *complicatum eſſe falſo ſtatuitur, ipſi-morbi perperam* hyſterici *cognominantur.*

III.

Poſt inventam & demonſtratam ſanguinis circulationem, uti multum priſtinæ auctoritatis ſuæ amiſit hepar, *ita quoque a frequenti imputatione & reatu*, quod omnis fere intemperiei præternaturalis fons & origo exiſtat, *liberari cœpit; tametſi hodieque medicaſtri* aſylum *iſtud ſanctiſſime venerentur.*